

Statistika Evropske agencije o inkluzivnom obrazovanju

Ključne poruke i zaključci (2014./2016.)

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

STATISTIKA EVROPSKE AGENCIJE O INKLUZIVNOM OBRAZOVANJU

**Ključne poruke i zaključci
(2014./2016.)**

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje (Agencija) je nezavisna i samoupravna organizacija. Agenciju sufinansiraju ministarstva obrazovanja njenih država članica i Evropska komisija putem bespovratnih sredstava za poslovanje u okviru programa Erasmus+ programa za obrazovanje Evropske unije (EU) (2014–2020).

Sufinansirano od strane
programa Erasmus+
Program Evropske unije

Podrška Evropske komisije za pripremu ove publikacije ne predstavlja potvrdu sadržaja koji odražava stanovišta njegovih autora, i zbog toga se Komisija ne može smatrati odgovornom za bilo koju upotrebu ovde sadržanih informacija.

Stanovišta koja je u ovom dokumentu iznela neka osoba ne predstavljaju nužno službena stanovišta Agencije, njenih država članica ili Komisije.

Urednici: Amanda Watkins, Joacim Ramberg i András Lénárt

Izvodi iz dokumenta su dopušteni pod uslovom da postoji jasno upućivanje na izvor. Upućivanje na ovaj dokument treba da glasi kako sledi: Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2018. *Statistika Evropske agencije o inkluzivnom obrazovanju: Ključne poruke i zaključci (2014./2016.)*. (A. Watkins, J. Ramberg i A. Lénárt, ured.). Odense, Danska

U cilju veće pristupačnosti, ovaj izveštaj je dostupan na 25 jezika i u pristupačnom elektronskom formatu na veb-sajtu Agencije: www.european-agency.org

Ovo je prevod originalnog teksta na engleskom jeziku. U slučaju nedoumice o tačnosti informacija u prevodu, pogledajte originalni engleski tekst.

ISBN: 978-87-7110-827-9 (elektronski)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2018

Sekretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelarija u Briselu
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

SADRŽAJ

UVOD	5
KLJUČNE PORUKE	7
PET PITANJA PRAVEDNOSTI	9
1. Koji procenat učenika ide u redovnu školu?	9
<i>Trendovi u podacima za pristup učenika redovnom obrazovanju</i>	10
2. Koji procenat učenika je proveo većinu vremena sa svojim vršnjacima u razredima redovnog obrazovanja?	10
<i>Trendovi u podacima za pristup učenika inkluzivnom obrazovanju</i>	11
3. Gde su raspoređeni učenici sa zvaničnom odlukom SEN-a za svoje obrazovanje?	11
<i>Trendovi u podacima za stope identifikacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a ...</i>	<i>12</i>
<i>Raspoređivanje u poređenju sa populacijom cele škole</i>	<i>12</i>
<i>Trendovi u podacima o raspoređivanju učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u poređenju sa populacijom cele škole</i>	<i>14</i>
<i>Raspoređivanje u poređenju sa populacijom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a</i>	<i>15</i>
4. Koje su razlike u stopama identifikacije i stopama raspoređivanja devojčica i dečaka sa zvaničnom odlukom SEN-a?	17
5. Koje su razlike u stopama identifikacije i stopama raspoređivanja učenika između ISCED 1 i 2?	18
KONTEKST ZA DELOVANJE EASIE	22
Pokrivenost podacima	22
Važne dimenzije u okviru rada EASIE prikupljanja podataka	23
<i>Operativna definicija zvanične odluke SEN-a</i>	23
<i>Operativna definicija inkluzivnog okruženja</i>	24
Fokus za EASIE analizu podataka	24
Bitne tačke	25
REFERENCE	26
DODATAK: EASIE INDIKATORI ZA 2014. I 2016.	28
1. Stopa upisivanja u redovno obrazovanje na osnovu upisane školske populacije.....	28
2. Uzorci godišta	28
3. Učenici sa zvaničnom odlukom SEN-a	28
<i>3a. Stope identifikacije</i>	<i>28</i>
<i>3b. Distribucija raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a na osnovu upisane školske populacije učenika</i>	<i>28</i>
<i>3c. Distribucija raspoređivanja, na osnovu populacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a</i>	<i>29</i>
Ključne poruke i zaključci (2014./2016.)	3

UVOD

Preko 20 godina, Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje (Agencija) služila je kao telo za saradnju u vezi pitanja politike inkluzivnog obrazovanja za svoje države članice. Prikupljanje podataka je sastavni deo ovog rada. Dok se na početku fokusirala na učenike sa posebnim obrazovnim potrebama (SEN), sada proširuje svoj opseg i uzima u obzir sve učenike u okviru sistema inkluzivnog obrazovanja.

Trenutni rad [Statistike Evropske agencije o inkluzivnom obrazovanju](#) (eng. European Agency Statistics on Inclusive Education – EASIE) obuhvata prikupljanje, prikazivanje i analizu nacionalnih podataka (Evropska agencija, nema podataka-a). Podaci su povezani sa dogovorenim indikatorima koji obaveštavaju o ključnim pitanjima politike za inkluzivno obrazovanje. Sve podatke obezbeđuju [stručnjaci za podatke](#) na nacionalnom nivou (Evropska agencija, nema podataka-b).

Dostupni kompleti podataka pokrivaju 30 zemalja i pružaju uvid u:

- pristup redovnom obrazovanju;
- pristup inkluzivnom obrazovanju;
- raspoređivanje učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a.

Oni sadrže podele prema polu i [nivou Međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja](#) (ISCED) (UNESCO Institut za statistiku, 2011.).

Cilj ovog kratkog izveštaja je da istakne ključne poruke i glavne zaključke rada EASIE do danas. Trenutno su dostupna dva [EASIE kompleta podataka](#) (Evropska agencija, nema podataka-c) i [Međudržavni izveštaji](#):

- 2014., na osnovu školske godine 2012./2013. (Evropska agencija, 2017.)
- 2016., na osnovu školske godine 2014./2015. (Evropska agencija, 2018.a).

Pored ovih izveštaja, celi kompleti podataka su dostupni na zahtev od Sekretarijata Agencije (secretariat@european-agency.org) kao Excel datoteke koje se mogu ispitati na različite načine.

Ovaj izveštaj ne pruža detaljnu statističku analizu podataka ili pokriva sve oblike analiza podataka koji mogu biti mogući pomoću kompleta podataka. Umesto toga, on pruža sveobuhvatno „tumačenje“ kompleta podataka iz 2014. i 2016. To je da bi se istakle ključne poruke i zaključci koji proizilaze iz svih kompleta podataka koji su važni za rad država članica Agencije.

Sledeći odeljak predstavlja **10 ključnih poruka** koje proizilaze iz EASIE rada za 2014. i 2016. godinu do danas.

Naredni odeljak predstavlja **glavne zaključke u odnosu na pet pitanja pravednosti** koja su razvijena u EASIE radu da bi se ispitala. Svako od njih je uokvireno kao glavno pitanje koje je temelj pitanja pravednosti.

Poslednji odeljak izveštaja predstavlja [kontekst za celokupno delovanje EASIE](#).

Nadamo se će kreatori politika, praktičari, istraživači i druge zainteresovane strane sistema pronaći ključne poruke i glavne zaključke iz nedavnog EASIE rada a koji su interesantni njihovom zajedničkom radu u razvoju inkluzivnijih sistema obrazovanja.

Cor J.W. Meijer

Direktor Evropske agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje

KLJUČNE PORUKE

Kada se osvrnemo na komplete podataka za 2014. i 2016. godinu, moguće je identifikovati 10 ključnih poruka:

- 1** U celini, dostupni podaci podržavaju tvrdnju iz svih drugih oblasti rada Agencije da je inkluzivno obrazovanje vizija politike za sve države članice Agencije. Sve zemlje pružaju mogućnosti inkluzivnog obrazovanja za neke učenike za koje postoji zvanična odluka o posebnim obrazovnim potrebama (SEN). Međutim, ispitivanje opcija i stopa raspoređivanja pokazuje da, u odnosu na učenike sa zvaničnom odlukom SEN-a, države članice implementiraju ovu viziju na drugačije načine i u drugačijim obimima.
- 2** Kada posmatramo definicije država u vezi „zvanične odluke SEN-a“ – pogledajte [kontekstne informacije o državama](#) (Evropska agencija, nema podataka-c) – sve države označavaju različite grupe učenika kao učenike koji imaju pravo na SEN. Učenici sa zvaničnom odlukom SEN-a obuhvataju učenike sa smetnjama u razvoju kako je definisano sa *Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom* (Ujedinjene nacije, 2006.), ali takođe i druge grupe učenika koji imaju posebne/dodatne obrazovne potrebe koje iziskuju dodatnu podršku i resurse. To je jedan od glavnih razloga zašto postoji toliko razlika između podataka država i zašto su poređenja između država složena – a u nekim pogledima su i nemoguća.
- 3** Stope identifikacije učenika sa „zvaničnom odlukom SEN-a“ se značajno razlikuju među svim državama. Ovi podaci odslikavaju razlike među državama u zakonodavstvu i politikama za identifikovanje učenika sa SEN-om, kao što je predstavljeno i diskutovano u drugim oblastima rada Agencije.
- 4** Nijedna od zemalja nema potpuno inkluzivan sistem u kome 100% učenika pohađa časove redovnog obrazovanja i da se obrazuju sa svojim vršnjacima makar 80% svog vremena, u skladu sa referentnom vrednosti raspoređivanja EASIE-a. Sve zemlje koriste različite oblike pružanja posebnih stručnih usluga – škole, odeljenja i/ili jedinice, kao i različite oblike neškolskog obrazovanja (tj. školovanje kod kuće ili pružanje obrazovanja koje obezbeđuju drugi sektori). Opseg inkluzivnih raspoređivanja u zemljama je grubo rečeno između 92% i 99,5%. Ovi podaci pružaju snimak „koliko blizu“ su zemlje ka potpunom inkluzivnom obrazovanju.

- 5** Stopa raspoređivanja u pružanju zasebnog obrazovanja koje nije redovno obrazovanje (zasebne specijalne škole, odeljenja, jedinice i neformalni obrazovni programi) razlikuje se među svim zemljama. Ovi podaci odlikavaju razlike među državama u zakonodavstvu i politikama za podršku i pružanje obrazovanja, ponovo kao što je predstavljeno i diskutovano u drugim oblastima rada Agencije.
- 6** U svim zemljama, oko dva puta više dečaka i devojčica je identifikovano da imaju potrebu za specijalnim obrazovanjem za koje je neophodna zvanična odluka SEN-a. Ovaj odnos 2:1 se odlikava u stopama raspoređivanja dečaka i devojčica u različita okruženja što je očigledno u mnogim zemljama.
- 7** Postoji veoma jasan obrazac među svim zemljama u odnosu na raspodelu prema polovima. Međutim, u odnosu na ISCED nivo raspodele, ovde je potpuno suprotno: nije moguće odmah uočiti nikakve jasne obrasce. Postoji značajna razlika među zemljama u procentu učenika sa dva ISCED nivoa. To ukazuje da zemlje identifikuju učenike kojima je potrebna zvanična odluka na različite načine i tokom različitih faza njihovog školovanja.
- 8** Situacija sa učenicima koji su van škole iz različitih razloga i pod određenim okolnostima (tj. ranije upisani za obrazovanje ali ga ne pohađaju, ili nisu upisani ni u jedan oblik obrazovanja) je nejasna u skoro svim zemljama. To zahteva dodatno ispitivanje, jer su podaci za većinu zemalja često ograničeni ili nedostaju.
- 9** Dostupni podaci trenda iz svih zemalja pokazuju da u celini nema prosečne promene u stopama identifikacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a. Međutim, neke pojedine zemlje imaju jasna povećanja u procentima učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a.
- 10** Dostupni podaci trenda iz svih zemalja takođe pokazuju da, u proseku, postoji zanemarljivo povećanje u procentu učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u potpuno zasebnom obrazovnom okruženju (specijalna odeljenja i škole).

PET PITANJA PRAVEDNOSTI

Ovaj odeljak prikazuje glavne zaključke za 2014. i 2016. godinu u vezi sa **pet pitanja pravednosti** za koje je razvijen rad EASIE da bi se izvršilo ispitivanje. Ta pitanja pravednosti su:

1. Pristup redovnom obrazovanju
2. Pristup inkluzivnom obrazovanju
3. Raspoređivanje učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a
4. Podela podataka prema polovima u vezi raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a
5. Podela podataka prema ISCED nivou u vezi raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a.

Svako od ovih pitanja je uokvireno kao glavno pitanje koje je temelj pitanja pravednosti. Odeljak se onda strukturiše oko indikatora analize podataka koji pokušavaju da odgovore na pitanje. Indikatori koji se razmatraju u svakom odeljku se pridržavaju istog numerisanja kao indikatori u [Međudržavnim izveštajima](#) za 2014. i 2016. godinu (Evropska agencija, 2017.; 2018.a).

Detaljnije informacije o svakom datom indikatoru potražite u Međudržavnim izveštajima. Oni objašnjavaju šta je svaki indikator, upotrebljeni metod izračunavanja, uključene zemlje i ishod indikatora. Oni sadrže grafikone i tabele koji predstavljaju sve dostupne podatke zemalja za svaki indikator.

Predstavljeni su zaključci koji se odnose na trendove u podacima za sedam indikatora koji su fokusirani na celu školsku populaciju. Ovi zaključci traže razlike između ukupnih proseka (procenata) u podacima iz 2014. i 2016. godine. Podaci trenda su predstavljeni kao postotni bod koji ukazuje na povećanje odnosno smanjenje između dva kompleta podataka. Važno je napomenuti da se ovi podaci trenda zasnivaju samo na zemljama koje imaju podatke i za 2014. i 2016.

Od svih indikatora, zaključci u odnosu na glavna pitanja i teme su prikazani u tekstualnim okvirima.

1. Koji procenat učenika ide u redovnu školu?

Ovo pitanje se fokusira na pristup učenika redovnom obrazovanju.

Indikator 1.1 se bavi stopama upisivanja u **redovno** obrazovanje – to je, procenat učenika upisanih u sva okruženja redovnog obrazovanja, izračunat u odnosu na broj učenika upisanih u sva obrazovna okruženja.

Podaci su pružili fokuse na učenike koji jesu, ili koji nisu, u okruženjima redovnog obrazovanja.

U većini zemalja, upisivanje u redovno obrazovanje podrazumeva raspoređivanja u redovni razred ili raspoređivanje u posebni specijalni razred u okviru redovne škole.

Učenici koji nisu u okruženjima redovnog obrazovanja su u potpuno odvojenim specijalnim školama, neformalnom obrazovanju koje vode zdravstvene ili socijalne službe, itd., ili su učenici van škole.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 28 zemalja. U 28 zemalja, stopa upisivanja u redovno obrazovanje je u opsegu od 93,44% do 99,88%; ukupan prosek za 28 zemalja je 97,36%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 29 zemalja. U 29 zemalja, stopa upisivanja u redovno obrazovanje je u opsegu od 92,02% do 99,97%; ukupan prosek za 29 zemalja je 98,64%.

Dostupni podaci pokazuju da u svim zemljama, ogromna većina učenika se obrazuje u redovnim školama, ali svi učenici ne pohađaju redovne škole.

Nijedna zemlja nema potpuno upisivanje u redovno obrazovanje.

Trendovi u podacima za pristup učenika redovnom obrazovanju

Podaci iz 2014. i 2016. su dostupni za 25 zemalja. U 25 zemalja, prosečno povećanje je bilo nešto preko 1 postotnog boda u stopi upisivanja u redovno obrazovanje između 2014. i 2016.

Podaci ukazuju da je stopa ukupnog upisivanja u redovno obrazovanje bila nešto preko 1 postotnog boda viša u 2016. u poređenju sa 2014.

2. Koji procenat učenika je proveo većinu vremena sa svojim vršnjacima u razredima redovnog obrazovanja?

Ovo pitanje se fokusira na pristup svih učenika inkluzivnom obrazovanju.

Indikator 1.2 se bavi stopama upisivanja u **inkluzivno** obrazovanje – to je, procenat učenika identifikovan da provodi makar 80% svog vremena u razredima redovnog obrazovanja sa svojim vršnjacima, izračunat u odnosu na broj učenika upisanih u sva obrazovna okruženja.

Podaci pokazuju učenike koji su, ili koji nisu, u inkluzivnom obrazovanju, u skladu sa referentnom vrednosti EASIE od 80% vremena.

U većini zemalja, upisivanje u inkluzivno obrazovanje podrazumeva raspoređivanje u redovno odeljenje u skladu sa referentnom vrednosti raspoređivanja od 80% vremena, ili različitim predstavnicima ove referentne vrednosti (više informacija potražite u operativnoj definiciji za [inkluzivno okruženje](#) u odeljku „Važne dimenzije u okviru rada EASIE prikupljanja podataka“).

Učenici koji nisu u inkluzivnim okruženjima su u potpuno odvojenim odeljenjima u redovnim školama, potpuno odvojenim specijalnim školama, neformalnom obrazovanju koje vode zdravstvene ili socijalne službe, itd., ili su van formalnog obrazovanja.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 26 zemalja. Stope upisivanja u inkluzivno obrazovanje su u opsegu od 93,47% do 99,88%; ukupan prosek za 26 zemalja je 97,54%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 28 zemalja. Stope upisivanja u inkluzivno obrazovanje su u opsegu od 92,02% do 99,97%; ukupan prosek za 28 zemalja je 98,19%.

Dostupni podaci pokazuju da nijedna od zemalja učesnica nema 100% upisivanje u inkluzivnim okruženjima. Sve zemlje koriste neki oblik pružanja posebnih stručnih usluga (posebne škole i jedinice), kao i posebna odeljenja u redovnim školama.

Trendovi u podacima za pristup učenika inkluzivnom obrazovanju

Podaci iz 2014. i 2016. su dostupni za 23 zemlje. U 23 zemlje je bilo zanemarljivo prosečno povećanje (0,14 postotnog boda) u upisivanju u inkluzivno obrazovanje.

Podaci pokazuju da je, između 2014. i 2016., bilo zanemarljivo ukupno povećanje u procentu učenika koji provode većinu vremena sa svojim vršnjacima u razredima redovnog obrazovanja.

3. Gde su raspoređeni učenici sa zvaničnom odlukom SEN-a za svoje obrazovanje?

Ovo pitanje se fokusira na mesto gde su učenici sa zvaničnom odlukom SEN-a raspoređeni za svoje obrazovanje, za većinu svog vremena (80% ili više).

Međutim, glavni prekursor ovome je ispitivanje **stopa identifikacije** učenika sa „zvaničnom odlukom SEN-a“. Indikator 3a.1 se bavi ovime, sa fokusom na procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a, na osnovu upisane školske populacije.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 30 zemalja. Stope identifikacije su u opsegu od 1,11% do 17,47%. Prosek za sve zemlje je 4,53%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 30 zemalja. Stope identifikacije su u opregu od 1,06% do 20,50%. Prosek za sve zemlje je 4,44%.

Postoje značajne razlike u broju i stopama učenika identifikovanih kao učenici sa specijalnim obrazovnim potrebama (uključujući smetnje u razvoju/invaliditet) koji zahtevaju neki oblik dodatnog pružanja obrazovanja. To odslikava razlike u politikama i praksama različitih zemalja za obrazovanje generalno i preciznije za specijalno obrazovanje.

Razlike u stopama identifikacije mogu se šire objasniti razlikama u procedurama procene i mehanizmima finansiranja, a ne stvarnom učestalošću različitih oblika SEN-a ili smetnjama u razvoju/invaliditetom koje zahtevaju zvaničnu odluku SEN-a.

Trendovim u podacima za stope identifikacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a

Podaci iz 2014. i 2016. su dostupni za 29 zemalja. U 29 zemalja je procenat proseka učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a bila skoro ista (razlika od 0,04 postotna boda) u 2014. kao i u 2016.

Podaci pokazuju da nije došlo do sveukupne promene u stopi identifikacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a među svim zemljama, ali neke pojedinačne zemlje su imale primetne varijacije.

Distribucija raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a može se ispitati na dva načina.

1. Raspoređivanje u poređenju sa populacijom cele škole (tj. svim učenicima)
2. Raspoređivanje u poređenju sa populacijom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a.

Svaka od ovih mogućnosti je zasebno razmotrena u nastavku teksta.

Raspoređivanje u poređenju sa populacijom cele škole

Indikator 3b.1 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u inkluzivno obrazovanje, na osnovu upisane školske populacije.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 28 zemalja. Procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u inkluzivna okruženja je u opsegu od 0,14% do 16,02%; ukupan prosek za 28 zemalja je 2,36%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 28 zemalja. Procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u inkluzivna okruženja je u opsegu od 0,12% do 19,05%; ukupan prosek za 28 zemalja je 2,73%.

Kada se posmatraju ovi podaci u poređenju sa procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a, na osnovu upisane školske populacije, može se videti da je mnogim zemljama sa najvišim stopama identifikacije SEN-a, većina tih učenika raspoređena u inkluzivna okruženja.

Indikator 3b.2 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalna odeljenja, na osnovu upisane školske populacije.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 24 zemlje. Opseg raspoređivanja je od 0,09% do 3,64%. Ukupan prosek od 0,56% učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a se obrazuju u posebnim specijalnim odeljenjima u redovnim školama.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 24 zemlje. Opseg raspoređivanja je od 0,07% do 3,70%. Ukupan prosek od 0,53% učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a se obrazuju u posebnim specijalnim odeljenjima u redovnim školama.

U svim zemljama, postoji mogućnost da se učenici upišu u redovnu školu, ali većinu vremena mogu da provedu udaljeni od svojih vršnjaka.

Važno je napomenuti ovde da je taj aspekt možda manji od stvarnog. Mnoge zemlje tvrde da je teško obezbediti podatke o učenicima u posebnim odeljenjima u redovnim školama. Podaci o specijalnim školama su mnogo dostupniji u većini zemalja koje obezbeđuju podatke.

Indikator 3b.3 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalnim školama, na osnovu upisane školske populacije.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 30 zemalja. Opseg raspoređivanja je od 0,09% do 7,06%. Ukupan prosek od 1,82% učenika se obrazuje u posebnim specijalnim školama.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 30 zemalja. Opseg raspoređivanja je od 0,03% do 7,98%. Ukupan prosek od 1,54% učenika se obrazuje u posebnim specijalnim školama.

U svim zemljama, postoji mogućnost da se učenici upišu u posebne specijalne škole, gde provode većinu vremena udaljeni od svojih vršnjaka.

Široki opseg stope raspoređivanja u specijalne škole ukazuje da se u različitim zemljama koriste veoma različite procedure i strukture za raspoređivanje za učenike sa zvaničnom odlukom SEN-a.

Indikator 3b.4 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u neformalna obrazovna okruženja, na osnovu upisane školske populacije. Samo četiri zemlje mogu da pruže podatke za ovaj indikator. Kao rezultat, nisu se pojavili nikakvi jasni zaključci, zato se

ovde ne razmatraju. (Odeljak „[Bitne tačke](#)“ ovog izveštaja se odnosi na pitanje nedostupnih podataka.)

Indikator 3b.5 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u potpuno posebna obrazovna okruženja (tj. specijalne škole i odeljenja), na osnovu upisane školske populacije.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 24 zemlje. Raspoređivanje u potpuno posebna okruženja je u opsegu od 0,36% do 6,28%, sa ukupnim prosekom za 24 zemlje od 1,67%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 24 zemlje. Raspoređivanje u potpuno posebna okruženja je u opsegu od 0,55% do 5,88%, sa ukupnim prosekom za 24 zemlje od 1,62%.

Za sve zemlje, za neke učenike – posebno one sa složenim i ozbiljnim posebnim potrebama i/ili smetnjama u razvoju/invaliditetom –, oblik pružanja posebnih stručnih usluga je i dalje obrazovno raspoređivanje koje garantuje pravo na obrazovanje, ali ne i na inkluzivno obrazovanje.

Trendovi u podacima o raspoređivanju učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u poređenju sa populacijom cele škole

Podaci za indikator 3b.1 i iz 2014. i 2016. su dostupni za 25 zemalja. U 25 zemalja, došlo je do blagog povećanja proseka (0,27 postotna boda) u odnosu na učenike sa zvaničnom odlukom SEN-a u inkluzivna okruženja između 2014. i 2016.

Podaci pokazuju da je došlo do neznatnog ukupnog povećanja proseka kod učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a koji su raspoređeni u inkluzivna okruženja.

Podaci za indikator 3b.2 i iz 2014. i 2016. su dostupni za 23 zemlje. U 23 zemlje je procenat proseka učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalna odeljenja bio skoro nepromenjen (smanjenje od 0,04 postotna boda) između 2014. i 2016.

Podaci pokazuju da je procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a koji su raspoređeni u specijalna odeljenja bio skoro nepromenjen.

Podaci za indikator 3b.3 i iz 2014. i 2016. su dostupni za 28 zemalja. U 28 zemalja je procenat proseka učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalne škole bio skoro isti (smanjenje od 0,06 postotna boda) za 2014. i 2016.

Podaci pokazuje da je procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a koji su raspoređeni u specijalne škole bio skoro nepromenjen.

Podaci za indikator 3b.5 i iz 2014. i 2016. su dostupni za 23 zemlje. U 23 zemlje, došlo je do neznatnog smanjenja proseka (0,05 postotna boda) u odnosu na učenike sa zvaničnom odlukom SEN-a u potpuno posebna obrazovna okruženja između 2014. i 2016.

Podaci ukazuju da je došlo do neznatnog smanjenja proseka u odnosu na učenike sa zvaničnom odlukom SEN-a u potpuno posebna obrazovna okruženja.

Raspoređivanje u poređenju sa populacijom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a

Indikator 3c.1 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u inkluzivnom obrazovanju, na osnovu populacije učenika sa SEN-om.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 28 zemalja, sa opsegom od 3,46% do 98,18% i ukupnim prosekom od 52,68%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 28 zemalja, sa opsegom od 4,98% do 99,21% i ukupnim prosekom od 60,56%.

Opseg raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u inkluzivno obrazovanje je veoma opsežan. Opet, to ukazuje da zemlje preduzimaju veoma različite pristupe u pružanju obrazovanja za učenike koji su identifikovani da imaju SEN.

U svim zemljama, preko polovine svih učenika identifikovanih da imaju SEN su raspoređeni u inkluzivno okruženje – to jest, u odeljenje redovnog obrazovanja – na duže od 80% vremena.

Indikator 3c.2 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalna odeljenja, na osnovu populacije učenika sa SEN-om.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 24 zemlje, sa opsegom od 1,89% do 59,69% i ukupnim prosekom od 13,16%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 24 zemlje, sa opsegom od 2,15% do 55,34% i ukupnim prosekom od 11,91%.

Čini se da se zemlje razlikuju dosta u obimu u kome koriste specijalna odeljenja kao opciju raspoređivanja učenika sa SEN-om.

U poređenju sa drugim oblicima raspoređivanja (tj. inkluzivno obrazovanje ili specijalne škole), ovaj oblik raspoređivanja nije široko prisutan. Međutim, kao što je ranije navedeno, ovi podaci su možda manji od stvarnih jer mnoge zemlje ukazuju da im je teško da obezbede pouzdane podatke za ovaj indikator.

Indikator 3c.3 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalne škole, na osnovu populacije učenika sa SEN-om.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 30 zemalja, sa opsegom od 1,74% do 95,73% i ukupnim prosekom od 40,04%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 30 zemalja, sa opsegom od 0,79% do 100,00% i ukupnim prosekom od 34,76%.

Zemlje prijavljuju da su podaci o učenicima sa SEN-om u vezi ovog indikatora najpouzdaniji. Takođe su dostupni iz svih zemalja koje učestvuju u vežbama prikupljanja podataka.

Postoji široka paleta pristupa korišćenju ove opcije raspoređivanja – od ispod 1% do skoro 100% učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a o raspoređivanju u specijalne škole. Još jedanput, ovo odslikava široku paletu pristupa politika i odredbi među zemljama.

Indikator 3c.4 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u neformalna obrazovna okruženja, na osnovu populacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a. Samo četiri zemlje mogu da pruže podatke za ovaj indikator. Kao rezultat, nisu se pojavili nikakvi jasni zaključci, zato se ovde ne razmatraju. Odeljak „[Bitne tačke](#)“ ovog izveštaja se bavi pitanjem nedostupnih podataka.

Indikator 3c.5 se bavi procentom učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u potpuno posebna obrazovna okruženja (tj. specijalne škole i odeljenja), na osnovu populacije učenika sa SEN-a.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 24 zemlje, sa opsegom od 7,11% do 100% i ukupnim prosekom od 39,05%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 24 zemlje, sa opsegom od 7,10% do 100%¹ i ukupnim prosekom od 36,56%.

Opsezi posebnih obrazovnih raspoređivanja u zemljama se značajno razlikuju. Pa ipak, u svim zemljama koje pružaju podatke, postoje neki učenici čije pravo na inkluzivno obrazovanje sa njihovim vršnjacima nije ispunjeno.

U svim zemljama učesnicama, skoro 40% učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a se obrazuju u posebnim, neinkluzivnim okruženjima.

¹ Za kompletne podatke iz 2014. i 2016. godine, podatke od 100% za jednu zemlju koji su uključeni u ovaj indikator treba posmatrati kao netipične vrednosti. To je zbog toga što su podaci sa zvaničnom odlukom SEN-a dostupni samo za specijalna odeljenja i specijalne škole a ne za bilo koji oblik inkluzivnog raspoređivanja.

4. Koje su razlike u stopama identifikacije i stopama raspoređivanja devojčica i dečaka sa zvaničnom odlukom SEN-a?

U okviru prikupljanja podataka, za učenike sa zvaničnom odlukom SEN-a, podela po polovima je obezbeđena u odnosu na:

- stope identifikacije;
- distribucije raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a na osnovu upisane školske populacije;
- distribucije raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a na osnovu populacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a.

Podela prema polovima za stope identifikacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a je proučena u indikatoru 3a.1. Ovaj indikator 3a.1 se fokusira na procenat učenika dečaka/devojčica sa zvaničnom odlukom SEN-a, na osnovu upisane školske populacije.

Podaci iz 2014. su dostupni iz 23 zemlje. Stopa identifikacije SEN-a za opsege dečaka je od 0,68% do 10,99%, sa ukupnim prosekom od 2,86%. Stopa identifikacije SEN-a za opsege devojčica je od 0,43% do 6,48%, sa ukupnim prosekom od 1,37%.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 26 zemalja. Stopa identifikacije SEN-a za opsege dečaka je od 0,64% do 12,69%, sa ukupnim prosekom od 2,99%. Stopa identifikacije SEN-a za opsege devojčica je od 0,42% do 7,82%, sa ukupnim prosekom od 1,45%.

Pored podele prema polovima, u 2016. godini, ispitana je raspodela prema polovima. Ona je zasnovana na ukupnom broju učenika dečaka/devojčica sa zvaničnom odlukom SEN-a, u odnosu na ukupnu populaciju učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a.

Podaci iz 2016. su dostupni iz 26 zemalja. Podela među dečacima je u opsegu od 60,16% do 73,50%, sa ukupnim prosekom od 67,35%. Kod devojčica je ukupni prosek 32,65% i opseg podele je od 26,50% do 39,84%.

Odnos identifikacije između dečaka i devojčica je 2:1. Populacija učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a je sačinjena od 68% dečaka i 32% devojčica.

Različiti broj zemalja može da obezbedi podatke za 10 indikatora u odnosu na podelu prema polovima za raspoređivanje učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u različitim okruženjima (inkluzivno obrazovanje, specijalna odeljenja, specijalne škole, neformalno obrazovanje, sva posebna okruženja).

Ako posmatramo sve ove indikatore vidimo da je podela prema polovima skoro ista za sve indikatore: oko dve trećine učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u različitim okruženjima su dečaci, dok su jedna trećina devojčice. Ovaj zaključak je evidentan za indikatore na osnovu populacije cele škole, kao i populacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a.

Odnosi raspoređivanja u svim okruženjima (inkluzivno obrazovanje, specijalna odeljenja, specijalne škole i sva posebna okruženja) su takođe 2:1. To je, za sve zemlje, oko dva puta više dečaka i devojčica u različim raspoređivanjima.

Ovaj zaključak izgleda da ukazuje da obrazovni sistemi svih zemalja identifikuju dečake da imaju SEN u većem obimu od devojčica.

Opseg identifikacije od 2:1 se odslikava u opsezima raspoređivanja: dva puta više dečaka sa zvaničnom odlukom SEN-a je raspoređeno u inkluzivno obrazovanje, specijalna odeljenja ili specijalne škole, u poređenju sa devojčicama.

5. Koje su razlike u stopama identifikacije i stopama raspoređivanja učenika između ISCED 1 i 2?

Dva elementa prikupljanja podataka EASIE razmatraju ISCED pitanja:

- Podaci sa uzorcima godišta su navedeni u tabeli 2
- Podele ISCED nivoa 1 i 2 navedene su u tabeli 3.

Podaci sa uzorcima godišta identifikuju populaciju učenika određenog godišta od 9 godina (što u većini zemalja odgovara tipičnom opsegu ISCED-a za 1 godinu) i 15 godina (što u većini zemalja odgovara tipičnom opsegu ISCED-a za 2 godinu). Ova dva godišta odgovaraju prikupljanju podataka Evropske unije za stope prevremenog napuštanja školovanja.

Indikator 2.1 pruža podatke uzorka godišta za učenike starosti od 9 godina. Indikator 2.2 pruža podatke uzorka godišta za učenike starosti od 15 godina. Oba indikatora se odnose na stope upisivanja u redovno obrazovanje, tj., procenat učenika određene starosti upisan u svim okruženjima redovnog obrazovanja, izračunat u odnosu na broj učenika određene starosti upisanih u sva obrazovna okruženja.

Podaci su fokusirani na učenike starosti od 9 i 15 godina koji jesu, ili koji nisu, u okruženjima redovnog obrazovanja. Oni pružaju „snimak uzrasta“ ISCED nivoa, jer su u okviru tipičnih opsega ISCED starosti za skoro sve zemlje.

Za 9-godišnjake, podaci iz 2014. su dostupni iz 25 zemalja. Stopa upisivanja u redovno obrazovanje za 9-godišnjake je u opsegu od 93,27% do 100,00% a ukupan prosek je 98,10%.

Za 9-godišnjake, podaci iz 2016. su dostupni iz 27 zemalja. Stopa upisivanja u redovno obrazovanje za 9-godišnjake je u opsegu od 93,79% do 99,98% a ukupan prosek je 98,54%.

Za 15-godišnjake, podaci iz 2014. su dostupni iz 23 zemlje. Stopa upisivanja u redovno obrazovanje za 15-godišnjake je u opsegu od 88,29% do 99,81% a ukupan prosek je 98,18%.

Za 15-godišnjake, podaci iz 2016. su dostupni iz 26 zemalja. Stopa upisivanja u redovno obrazovanje za 15-godišnjake je u opsegu od 88,23% do 99,99% a ukupan prosek je 97,07%.

U svim zemljama, ogromna većina učenika starosti od 9 godina se obrazuje u redovnim školama, ali ne svi. U svim zemljama, ogromna većina starosti od 15 godina se obrazuje u redovnim školama, ali ne svi. Nijedna zemlja nema potpuno upisivanje u redovno obrazovanje za učenike starosti od 15 godina.

Posmatrajući podatke sa uzorcima godišta u odnosu na ISCED nivoe, stope upisivanja u redovno obrazovanje na ISCED nivoima 1 i 2 su skoro iste.

Indikatori 2.3 i 2.4 ispituju stopu upisivanja u inkluzivno obrazovanje za 9-godišnjake i 15-godišnjake (respektivno), tj., procenat učenika identifikovan da provodi makar 80% svog vremena u razredima redovnog obrazovanja sa svojim vršnjacima, izračunat u odnosu na broj učenika određenog godišta upisanih u sva obrazovna okruženja.

Za 9-godišnjake, podaci iz 2014. su dostupni iz 21 zemlje. Stope upisivanja u inkluzivno obrazovanje su u opsegu od 93,27% do 100,00% a ukupan prosek je 98,18%.

Za 9-godišnjake, podaci iz 2016. su dostupni iz 22 zemlje. Stope upisivanja u inkluzivno obrazovanje su u opsegu od 93,79% do 99,98% a ukupan prosek je 98,67%.

Za 15-godišnjake, podaci iz 2014. su dostupni iz 20 zemalja. Stope upisivanja u inkluzivno obrazovanje su u opsegu od 92,00% do 99,79%; ukupan prosek za 20 zemalja je 97,88%.

Za 15-godišnjake, podaci iz 2016. su dostupni iz 21 zemlje. Stope upisivanja u inkluzivno obrazovanje su u opsegu od 78,78% do 99,99%; ukupan prosek za 21 zemlju je 98,45%.

Većina zemalja obrazuje bar neke učenike starosti od 9 godina u nekom obliku neinkluzivnog okruženja. Većina zemalja koristi neki oblik pružanja posebnih stručnih usluga (posebne škole i jedinice), kao i posebna odeljenja u redovnim školama za programe ISCED nivoa 1.

Nijedna od zemalja učesnica nema 100% upisivanje u inkluzivna okruženja za 15-godišnjake. Sve zemlje koriste neki oblik pružanja posebnih stručnih usluga (posebne škole i jedinice), kao i posebna odeljenja u redovnim školama za programe ISCED nivoa 2.

Posmatrajući podatke sa uzorcima godišta u odnosu na ISCED nivoe, stope upisivanja u inkluzivno obrazovanje na ISCED nivoima 1 i 2 su skoro iste.

U okviru prikupljanja podataka, za učenike sa zvaničnom odlukom SEN-a, podela po ISCED nivou 1 i 2 je obezbeđena u odnosu na:

- stope identifikacije;
- distribucije raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a na osnovu upisane školske populacije;
- distribucije raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a na osnovu populacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a.

U pogledu stopa identifikacije, podaci iz 2014. su dostupni iz 29 zemalja:

Kod ISCED 1, stopa identifikacije SEN-a je u opsegu od 0,62% do 10,89%, sa ukupnim prosekom za 29 zemalje od 2,62%.

Kod ISCED 2, stopa identifikacije SEN-a je u opsegu od 0,50% do 6,82%, sa ukupnim prosekom za 29 zemlje je 2,23%.

U pogledu stopa identifikacije, podaci iz 2016. su dostupni iz 30 zemalja:

Kod ISCED 1, stopa identifikacije SEN-a je u opsegu od 0,62% do 12,57%, sa ukupnim prosekom za 30 zemalja je 2,37%.

Kod ISCED 2, stopa identifikacije SEN-a je u opsegu od 0,45% do 7,94%, sa ukupnim prosekom za 30 zemalja je 2,07%.

Pored ISCED podela, ispitana je ISCED distribucija u okviru ISCED nivoa. Ona se zasniva na ukupnom broju učenika u ISCED 1/ISCED 2 identifikovanih da imaju zvaničnu odluku SEN-a, u odnosu na ukupnu školsku populaciju u okviru svakog ISCED nivoa.

Podaci iz 2016. su dostupni za 30 zemalja. Ukupan prosek za ISCED 1 je 4,12%, sa opsegom od 0,90% do 19,45%. Kod ISCED 2, ukupan prosek je 4,86%, sa opsegom od 1,42% do 22,48%.

Procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a za ISCED 1 u poređenju sa ISCED 2 se značajno razlikuje među zemljama. Procenat se u većini zemalja povećava od ISCED 1 do ISCED 2.

Jedno moguće rešenje je da mnogi učenici u mnogim zemljama zadržavaju svoju „oznaku“ kao učenici kojima je potrebna podrška tokom cele školske karijere. Pored toga, postoje drugi učenici koji su potom identifikovani kao učenici kojima je potrebna zvanična odluka SEN-a kod ISCED 2.

Treba napomenuti da to nije obrazac za sve zemlje: kod nekoliko zemalja, postoji više učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a kod ISCED 1.

Različiti broj zemalja može da obezbedi podatke za 10 indikatora u odnosu na ISCED podelu za raspoređivanje učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u različitim okruženjima (inkluzivno obrazovanje, specijalna odeljenja, specijalne škole, neformalno obrazovanje, sva posebna okruženja).

Ako posmatramo sve dostupne indikatore, bez obzira na razlike i različite obrasce među zemljama, procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a kod ISCED nivoa 1 i 2 za sva okruženja se ne menja u većem stepenu. Stopa ukupnog prosečnog upisivanja u inkluzivna okruženja i specijalna odeljenja je neznatno veće kod ISCED 1 nego kod ISCED 2. Samo kod specijalnih škola je obrnuta ta neznatna varijacija, sa proporcionalno više učenika u specijalnim školama kod ISCED 2 nego kod ISCED 1.

Međutim, posmatrajući kombinovane podatke za učenike u svim posebnim specijalnim okruženjima – i priznavajući istovremeno da postoje razlike među zemljama – može se videti da postoji više učenika u potpuno odvojenim raspoređivanjima kod ISCED nivoa 1 nego kod ISCED nivoa 2.

KONTEKST ZA DELOVANJE EASIE

Preko 20 godina, Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje (Agencija) služila je kao telo za saradnju u vezi pitanja politike inkluzivnog obrazovanja za svoje države članice (trenutno pokriva 35 jurisdikcija u 31 državi članici).

Rad na prikupljanju podataka Statistike Evropske agencije o inkluzivnom obrazovanju (EASIE) se izrađuje na seriji aktivnosti Agencije. Prvi prikupljeni komparativni kvantitativni podaci Agencije o broju identifikovanih učenika koji imaju posebne obrazovne potrebe (SEN) u 17 država članica Agencije 1999. godine. Ovaj rad predstavlja aktivnost koju je procenjivao program Sokrat Evropske komisije. Informacije koje su prikupljene 1999. su pregledane i one su se smatrale korisnim referentnim materijalom za predstavnike zemalja Agencije. Doneta je odluka da se redovno prikupljaju kvantitativni podaci o većem broju učenika koji su identifikovani da imaju SEN i gde su se obrazovali. Takve podatke su prikupljali predstavnici država članica Agencije i Agencija ih je objavljivala svake dve godine od 2002. godine. Više detalja potražite u [Izveštaju o metodologiji EASIE](#) (Evropska agencija, 2016.), koji pokriva rad na prikupljanju podataka iz 2014. i 2016. godine², i raznih [publikacija Podaci zemalja za obrazovanje osoba sa posebnim potrebama](#) (Evropska agencija, 2009.; 2010.; 2012.).

EASIE prikupljanje podataka je dugoročna, postepena aktivnost Agencije. Ona ima za cilj da informiše o pravima učenika i pitanjima kvaliteta i efikasnosti obrazovnog sistema, kako je navedeno u [Konvencije o pravima deteta](#) (Ujedinjene nacije, 1989.) i [Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom](#) (Ujedinjene nacije, 2006.), kao i [strateški ciljevi Evropske unije za obrazovanje i obuka](#) (ET 2020) (Kancelarija za službene publikacije Evropske unije, 2016.).

Pokrivenost podacima

Rad EASIE predstavlja pomak u naglasku na prikupljanje podataka Agencije. On se udaljava od isključivog fokusa samo na učenike sa SEN-om i raspoređivanja u posebna, segregaciona okruženja, i ide ka fokusu na sve učenike u obaveznom obrazovanju i upisivanju u sva okruženja – inkluzivno i odvojeno. Pored toga, EASIE podaci pružaju širu paletu indikatora koji se odnose na pristup inkluzivnom okruženju, uključujući podele prema polu i ISCED programima – trenutno ISCED nivoi 1 i 2.

EASIE prikupljanje podataka pokriva:

- opseg uzrasta za obaveznu školu u ISCED nivoima 1 i 2 (broj učenika u datom starosnom opsegu upisanih u školu);
- svi sektori obaveznog obrazovanja (državni, nezavisni i privatni);
- sva moguća obrazovna raspoređivanja (redovne škole, specijalna odeljenja i jedinice i specijalne škole);

² Ažurirana verzija Izveštaja o metodologiji EASIE je pripremljena da bi se pratilo vežbanje na prikupljanju podataka iz 2018. (Evropska agencija, 2018.b).

- neformalno obrazovanje (npr. pružanje koje održavaju neobrazovni sektori, kao što su zdravstvo i socijalne službe);
- učenici koji su van bilo koje vrste pružanja obrazovanja.

Ovaj izveštaj ispituje podatke dostupne iz svih zemalja koje učestvuju u vežbama prikupljanja podataka.

Komplet podataka iz 2014. pokriva podatke koje pruža 30 zemalja: Belgija (flamanska zajednica), Belgija (francuska zajednica), Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Holandija, Hrvatska, Irska, Island, Kipar, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nemačka, Norveška, Poljska, Portugalija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švajcarska, Ujedinjeno Kraljevstvo (Engleska), Ujedinjeno Kraljevstvo (Severna Irska) i Ujedinjeno Kraljevstvo (Škotska) i Ujedinjeno Kraljevstvo (Vels).

Komplet podataka iz 2016. takođe pokriva podatke koje je pružilo 30 zemalja, ali ne iste zemlje: Belgija (flamanska zajednica), Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Holandija, Hrvatska, Irska, Island, Italija, Kipar, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nemačka, Norveška, Poljska, Portugalija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švajcarska, Ujedinjeno Kraljevstvo (Engleska), Ujedinjeno Kraljevstvo (Severna Irska) i Ujedinjeno Kraljevstvo (Škotska) i Ujedinjeno Kraljevstvo (Vels).

Oba kompleta podataka su analizirana u odnosu na 17 indikatora koji su identifikovani i koji su prihvaćeni od strane nacionalnih stručnjaka za podatke (predstavlje u celini u [Dodatku](#)). Indikatori se zasnivaju na tri oblasti podataka zemalja:

- Podaci o populaciji i upisivanju
- Podaci o učenicima sa zvaničnom odlukom SEN-a
- Podaci sa uzorkom godišta (9-godišnjaci i 15-godišnjaci), odgovaraju ISCED nivoima 1 i 2.

EASIE podaci se fokusiraju na sve učenike, uzorke godišta svih učenika i jedan komplet podataka učenika koji primaju podršku da bi ispunili svoje obrazovne potrebe, tj. one sa zvaničnom odlukom SEN-a.

Trenutno, Agencija ne prikuplja podatke od zemalja o učenicima **bez** zvanične odluke SEN-a koji dobijaju neki oblik dodatne pomoći za učenje. Dogovoreno je sa predstavnicima država članica Agencije da prikupljanje podataka koje istražuje ove učenike neće biti nastavljeno u predviđenoj budućnosti.

Važne dimenzije u okviru rada EASIE prikupljanja podataka

Sve države učesnice imaju veoma drugačije politike i konkretne situacije za inkluzivno obrazovanje. Da bi podaci zemalja koji pokrivaju oblasti navedene iznad bili relativno uporedivi, primenjene su dve važne operativne definicije za prikupljanje podataka – identifikovani i dogovoreni sa nacionalnim stručnjacima za prikupljanje podataka:

Operativna definicija zvanične odluke SEN-a

Zvanična odluka vodi ka učeniku koji je prepoznat kao podoban za dodatnu pomoć za obrazovanje da bi se ispunile njegove potrebe za učenjem.

Zvanična odluka ispunjava sledeće kriterijume:

- Procedura obrazovne procene koja obuhvata multidisciplinarni tim.
- Multidisciplinarni tim obuhvata članove iz okvira i izvan škole učenika.
- Postoji pravni dokument koji opisuje pomoć za učenika koji je podoban da je primi i koji se koristi kao osnova za planiranje.
- Zvanična odluka podleže procesu formalnog, redovnog pregleda.

Svi prikupljeni podaci koji se odnose na učenike sa zvaničnom odlukom SEN-a su u skladu sa ovom operativnom definicijom zvanične odluke SEN-a.

Operativna definicija inkluzivnog okruženja

Inkluzivno okruženje se odnosi na obrazovanje u kome učenik sa zvaničnom odlukom SEN-a prati obrazovanje u odeljenju redovnog obrazovanja zajedno sa njihovim vršnjacima iz redovnog obrazovanja za najveći deo – 80% ili više – školske nedelje.

Prethodni rad prikupljanja podataka Agencije i projekti su upotrebili ovu referentnu vrednost raspoređivanja 80% vremena. 80% jasno ukazuje da je učenik raspoređen u okruženje redovnog obrazovanja za većinu školske nedelje. U isto vreme, oni potvrđuju mogućnost povlačenja male grupe ili jedan na jedan na ograničeni period (tj. 20% ili jednom nedeljno).

Ne mogu sve zemlje da pruže tačne podatke koji se odnose na referentnu vrednost raspoređivanja 80% vremena. Zbog toga, predstavnici su identifikovani, dogovoreno je o njima i primenjeni su prema potrebi. Više detalja pogledajte u određenim [kontekstnim informacijama o državama](#) (Evropska agencija, nema podataka-c).

Fokus za EASIE analizu podataka

Dugoročna ambicija za EASIE rad je da obezbedi:

- dogovoreni skup indikatora koji može da informiše o radu kreatora politike u vezi ciljeva Evropske unije za obrazovanje i obuku i *Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom* (Ujedinjene nacije, 2006.);
- podaci i pomoćne kvalitativne informacije koji informišu o pitanjima prava učenika.

Analiza ima za cilj da istakne glavne zaključke koji informišu o radu u skladu sa ovim dokumentima međunarodnih smernica, kao i [Stav Agencije o sistemu inkluzivnog obrazovanja](#) (Evropska agencija, 2015.). Posebno, informacije predstavljene ovde imaju za cilj da prenesu zajedničku krajnju viziju država članica Agencije o inkluzivnom obrazovanju, a to je: „obezbediti da svako dete i učenik bilo kog uzrasta dobije mogućnost visokokvalitetnog obrazovanja i vaspitanja u svojoj lokalnoj zajednici, pored svojih prijatelja i vršnjaka“ (ibid, str. 1).

Fokus cele školske populacije u okviru EASIE je u skladu sa dokumentom o stanovištu tvrdnje navedene u:

... politika koja reguliše sisteme inkluzivnog obrazovanja mora da pruži jasnu viziju i konceptualizaciju inkluzivnog obrazovanja kao načina poboljšanja obrazovnih mogućnosti za sve učenike (ibid.).

Prikupljanje podataka EASIE ne može da informiše o opsegu kvalitativnih pitanja za sisteme inkluzivnog obrazovanja navedena u dokumentu o stanovištu. Međutim, ono može da pruži informacije koje se odnose na „osiguranje dostupnosti prilagodljivih kontinuumu sredstava i resursa“ (ibid., str. 2), posebno različiti oblici obrazovnih raspoređivanja u zemljama.

Bitne tačke

Podaci koje pružaju zemlje su sveobuhvatni koliko je trenutno moguće. Potvrđeno je da su svi podaci u skladu sa dogovorenom operativnom definicijom Agencije za zvaničnu odluku SEN-a i referentne vrednosti raspoređivanja od 80% vremena ili relativne predstavnike. Zemlje ne osećaju potrebu da promene ove definicije ili način na koji prikupljaju podatke u skladu sa njima. Sve podatke obezbeđuju nacionalni stručnjaci za podatke i onda ih proveravaju i odobravaju predstavnici države članice Agencije. Izračunavanja svih podataka – kao što je prikazano u Međudržavnim izveštajima – onda proveravaju i odobrajaju oba stručnjaka za podatke i predstavnici država članica Agencije.

Međutim, veliki broj pitanja postoji u okviru kompleta podataka koji moraju da se potvrde. Tačke navedene ispod ističu neka metodološka i/ili proceduralna pitanja koja proističu iz rada na prikupljanju podataka koji treba da se razmotre prilikom čitanja ovog izveštaja.

Broj zemalja koje obezbeđuju podatke u vezi sa određenim indikatorima se razlikuju u okviru i između kompleta podataka. To znači da se broj zemalja obuhvaćenih izračunavanjima za svaki indikator razlikuju. Zbog toga nije moguće izvršiti bilo kakva pouzdana poređenja između indikatora. U ovom izveštaju, zaključci su uglavnom predstavljeni u odnosu na svaki od indikatora pojedinačno.

U okviru informacija svih zemalja, postoje nedostajući podaci, uključujući raspoređivanje SEN-a i podaci o podeli prema polovima. Za neke zemlje, u vezi sa određenim pitanjima, nula (0) podataka je prijavljeno, kada bi bilo primerenije da se označi da podaci nedostaju (M). Kod izračunavanja podataka u okviru Međudržavnih izveštaja, većina nula je zamenjena sa M, u dogovoru sa dotičnim zemljama.

Postoji značajan uticaj koji različite zemlje vrše na ukupne proseke za indikatore. Zemlje sa većim populacijama imaju mnogo veći uticaj na ukupne proseke nego one sa manjim populacijama. Kao rezultat, izvlačenje zaključaka u vezi sa ukupnim prosecima mora da se uradi sa oprezom.

REFERENCE

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2015. *Stav Agencije o sistemima inkluzivnog obrazovanja*. www.european-agency.org/resources/publications/agency-position-inclusive-education-systems-flyer (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2016. *European Agency Statistics on Inclusive Education (EASIE): Methodology Report [Statistika Evropske agencije o inkluzivnom obrazovanju (EASIE): Izveštaj o metodologiji]*. (A. Watkins, S. Ebersold i A. Lénárt, ured.). Odense, Danska. www.european-agency.org/data/methodology-report (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2017. *European Agency Statistics on Inclusive Education: 2014 Dataset Cross-Country Report [Statistika Evropske agencije o inkluzivnom obrazovanju: Međudržavani izveštaj sa kompletom podataka za 2014.]*. (J. Ramberg, A. Lénárt i A. Watkins, ured.). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/european-agency-statistics-inclusive-education-2014-dataset-cross-country (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2018.a. *European Agency Statistics on Inclusive Education: 2016 Dataset Cross-Country Report [Statistika Evropske agencije o inkluzivnom obrazovanju: Međudržavani izveštaj sa kompletom podataka za 2016.]*. (J. Ramberg, A. Lénárt i A. Watkins, ured.). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/european-agency-statistics-inclusive-education-2016-dataset-cross-country (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, 2018.b. *European Agency Statistics on Inclusive Education: Methodology Report – Updated 2018 [Statistika Evropske agencije o inkluzivnom obrazovanju: Izveštaj o metodologiji – Ažurirano 2018.]*. (A. Lénárt, J. Ramberg i A. Watkins, ured.). Odense, Danska

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, nema podataka-a. *Data web area [Oblast za veb podatke]*. www.european-agency.org/data (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, nema podataka-b. *List of data experts [Lista stručnjaka za podatke]*. www.european-agency.org/data/list-data-experts (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za posebne potrebe i inkluzivno obrazovanje, nema podataka-c. *Data tables and background information [Tabele sa podacima i kontekstne informacije]*. www.european-agency.org/data/data-tables-background-information (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za razvoj za obrazovanje osoba s posebnim potrebama, 2009. *Special Needs Education Country Data 2008 [Podaci zemalja za obrazovanje osoba sa posebnim potrebama 2008.]*. (A. Watkins, ured.). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/special-needs-education-country-data-2008 (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za razvoj za obrazovanje osoba s posebnim potrebama, 2010. *Special Needs Education Country Data 2010 [Podaci zemalja za obrazovanje osoba sa posebnim potrebama 2010.]*. (A. Watkins, ured.). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/special-needs-education-country-data-2010 (zadnji pristup oktobra 2018.)

Evropska agencija za razvoj za obrazovanje osoba s posebnim potrebama, 2012. *Special Needs Education Country Data 2012 [Podaci zemalja za obrazovanje osoba sa posebnim potrebama 2012.]*. (A. Lénárt i A. Watkins, ured.). Odense, Danska. www.european-agency.org/resources/publications/special-needs-education-country-data-2012 (zadnji pristup oktobra 2018.)

Kancelarija za službene publikacije Evropske unije, 2016. *EU cooperation in education and training (ET 2020) [Saradnja EU u obrazovanju i obuci (ET 2020)]*. Luksemburg: Kancelarija za službene publikacije. eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aef0016 (zadnji pristup oktobra 2018.)

Ujedinjene nacije, 1989. *Convention on the Rights of the Child [Konvencija o pravima deteta]*. www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx (zadnji pristup oktobra 2018.)

Ujedinjene nacije, 2006. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities [Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom]*. www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html (zadnji pristup septembra 2018.)

UNESCO Institut za statistiku, 2012. *International Standard Classification of Education [Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja] (ISCED) 2011*. Montreal: UNESCO Institut za statistiku. uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf (zadnji pristup oktobra 2018.)

DODATAK: EASIE INDIKATORI ZA 2014. I 2016.

1. Stopa upisivanja u redovno obrazovanje na osnovu upisane školske populacije

Indikator 1.1: stopa upisivanja u redovnom obrazovanju (%)

Indikator 1.2: stopa upisivanja u inkluzivnom obrazovanju (%)

2. Uzorci godišta

Indikator 2.1: uzorak godišta sa stopom upisivanja u redovnom obrazovanju za 9-godišnjake (%)

Indikator 2.2: uzorak godišta sa stopom upisivanja u redovnom obrazovanju za 15-godišnjake (%)

Indikator 2.3: uzorak godišta sa stopom upisivanja u inkluzivno obrazovanju za 9-godišnjake (%)

Indikator 2.4: uzorak godišta sa stopom upisivanja u inkluzivno obrazovanju za 15-godišnjake (%)

3. Učenici sa zvaničnom odlukom SEN-a

3a. Stope identifikacije

Indikator 3a.1: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a, na osnovu upisane školske populacije (%)

3b. Distribucija raspoređivanja učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a na osnovu upisane školske populacije učenika

Indikator 3b.1: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u inkluzivna okruženja, na osnovu upisane školske populacije (%)

Indikator 3b.2: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalna odeljenja, na osnovu upisane školske populacije (%)

Indikator 3b.3: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalne škole, na osnovu upisane školske populacije (%)

Indikator 3b.4: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u neformalna obrazovna okruženja, na osnovu upisane školske populacije (%)

Indikator 3b.5: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u potpuno odvojena obrazovna okruženja, na osnovu upisane školske populacije (%)

3c. Distribucija raspoređivanja, na osnovu populacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a

Indikator 3c.1: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u inkluzivnom obrazovanju (%)

Indikator 3c.2: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u posebnim odeljenjima u redovnim školama (%)

Indikator 3c.3: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u specijalnim školama (%)

Indikator 3c.4: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u neformalnim obrazovnim okruženjima (%)

Indikator 3c.5: procenat učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a u potpuno odvojenih obrazovnim okruženjima, na osnovu populacije učenika sa zvaničnom odlukom SEN-a (%)

Sekretarijat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelarija u Briselu:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org/data

